FORBRYDELSE OG STRAF

UNDERVISNINGSMATERIALE

AALBORG TEATER

Kære undervisere og elever

Dette undervisningsmateriale handler om Aalborg Teaters dramatisering og iscenesættelse af Fjodor Dostojevskijs roman, ”Forbrydelse og straf”. Materialet er sammensat af dramaturg, Jens Christian Lauenstein Led og det kan frit downloades og kopieres.

Vi står som altid til rådighed for yderligere dialog i forbindelse med forestillingerne, så I er velkomne til at henvende jer til Aalborg Teater via enten mail: jcl@aalborg-teater.dk eller telefon 96 31 60 26.

God fornøjelse og læselyst!

Jens Christian Lauenstein Led

Kunstnerisk Team

Forfatter:	Fjodor Dostojevskij
Instruktør:	Hans Henriksen
Scenograf:	Serge von Arx
Kostumier:	Nina von Arx
Dramatisering:	Erik Uddenberg
Oversat fra svensk:	Jens Christian Lauenstein Led
Lysdesigner:	Mia Willet
Lyddesigner:	Jonas Hvid
Dramaturg:	Kjersti Hustvedt

Medvirkende:

Raskolnikov:	Ferdinand Falsen Hiis
Moren:	Kathrine Høj Andersen
Porfirij:	Martin Ringsmose
Marmeladov:	Steffen Berenthz Eriksen
Katarina Ivanova:	Camilla Gjelstrup
Sonja:	Nanna Skaarup Voss
Dunja:	Bolette Nørregaard Bang
Razumikhin:	Sebastian Henry Aagaard-Williams
Skikkelsen:	Evrim Benli
Svidrigailov:	Lars Topp Thomsen
Lusjin:	Marcus Gad Johansen

Premiere: 12. februar 2020- Spiller til og med 29. februar 2020.

HANDLINGEN I *FORBRYDELSE OG STRAF*

Dostojevskijs første, store roman udkom i 1866 og udspiller sig i Sankt Petersborg omkring 1860. Romanens hovedperson, Raskolnikov er jurastuderende, men har afbrudt studierne uden at fortælle sin mor og søster om det, fordi de sender penge til ham, selvom de selv er fattige og ikke har meget. I det hele taget er Raskolnikov og mange omkring ham fattige og sultne, og tiden er præget af stor nød og elendighed. Raskolnikov er nødt til med jævne mellemrum at pansætte de få ting af værdi, som han endnu har, hos en ældre panelånerske – f.eks. et sølvur, som han har arvet fra sin far. Pantelånersken betaler for lidt for tingene, synes i hvert fald Raskolnikov, og han udvikler et had til hende.

Raskolnikov udvikler også en teori om mennesker, som han inddeler i på den ene side de almindelige, som er langt de fleste og som han kalder for ”lus”, og på den anden side de ganske få ualmindelige, der har særlige rettigheder. Han tænker sig frem til, at menneskeheden har brug for de ualmindelige, fordi de kan gøre store opdagelser og udrette store ting, der er til fordel for alle. Men når de ualmindelige står overfor forhindringer, i form af almindelige ”luseagtige” mennesker, der stiller sig i vejen for de ualmindeliges udfoldelser, ja, så har den ualmindelige ret og ligefrem pligt til at rydde forhindringen af vejen, om nødvendigt i form af at dræbe den almindelige, der stiller sig i vejen. Raskolnikov er meget optaget af, om han selv er et eksempel på et ualmindeligt menneske, der ville have ret til mord. Det vil han gerne finde ud af, om han er. Han skriver en artikel om sin teori, og den bliver offentliggjort.

Parallelt med disse tanker er Raskolnikov oprørt over den store ulighed, han ser overalt omkring sig og oplever på egen krop. Et eksempel er pigen Sonja, som han møder og forelsker sig i. Hun er strengt troende kristen, men er alligevel nødt til at prostituere sig for at ernære sin familie, dvs. hendes far, stedmor og tre stedsøskende. Hendes far, Marmeladov er nemlig dybt alkoholiseret og drikker alt op, og ender også med at blive kørt ned i fuldskab og dø umiddelbart efter. Sonjas stedmor, Katarina Ivanova, har som enke ingen virkelige rettigheder og ender som hjemløs på gaden med tre børn, som hun ikke kan forsørge.

Raskolnikov ønsker at forandre disse urimelige forhold, og når han tænker på den griske pantelånerske, får han idéen: Hvis han nu slog hende ihjel, kunne han stjæle hendes mange penge og både leve af dem selv og gøre studierne færdige, og samtidigt dele ud af dem og rette lidt op på uligheden. Og han ville have ret til denne handling ud fra sin teori om de ualmindelige mennesker, der har ret og pligt til ualmindelige handlinger til alles bedste. Derfor tager han en økse og går en nat hen til panelånersken og slår hende ihjel. Uheldigvis dukker hendes datter, Lisaweta op, og Raskolnikov slår også hende ihjel ved at flække hovedet på hende med øksen. Mere eller mindre panisk stikker han af og når kun at tage en smule tyvekoster med sig.

Nu har Raskolnikov så endelig udført den ualmindelige handling, men han reagerer ikke som et ualmindeligt overmenneske hævet over samvittigheden. Tværtimod bliver han voldsomt plaget af sin handling. Han får feber, han har vanvittigt dårlig samvittighed, han ser hele tiden mordet for sig, han er grusomt bange for at blive opdaget og taget af politiet. Hans bedste ven, Razumikhin, der også er jurastuderende, forstår ikke, hvad der sker med ham. Da Raskolnikov får besøg af sin mor og søster, Dunja, forstår heller ikke de, hvad der sker med ham. Til gengæld forelsker Razumikhin sig straks i Dunja. Hun har også mærket nøden og uligheden på den måde at hun har været ansat hos den rige Svidrigailov, som har forgrebet sig på hende. Svidrigailovs kone vil derfor gerne holde Dunja væk, og derfor har hun arrangeret at Dunja skal giftes med advokaten Lusjin. Det vil hun ikke, og Raskolnikov bryder sig heller ikke om Lusjin, selvom han har penge og ville kunne redde familien fra fattigdommen. I stedet lykkes det faktisk Dunja og Razumikhin at finde samme til sidst.

Raskolnikov, Razumikhin og Sonja

Raskolnikovs dobbeltmord efterforskes af en erfaren og snu efterforsker, Porfirij. Han er onkel til Razumikhin og lærer på den måde Raskolnikov at kende, og fatter straks mistanke til ham. Porfirij har også læst Raskolnikovs artikel med teorien om de ualmindelige menneskers rettigheder. Porfirij har dog svært ved at finde rigtigt beviser mod Raskolnikov, så i stedet fører han filosofiske samtaler med ham, hvor han i virkeligheden argumenterer imod Raskolnikovs idé. Han spørger

bl.a. hvad der mon sker, hvis nu en af de almindelige får den fejlagtige idé, at han eller hun skulle være en af de ualmindelige. Raskolnikov svarer godt nok på det, men hans dårlige samvittighed vokser. Han tilstår sin forbrydelse overfor Sonja, som opfordrer ham kraftigt til at melde sig og tage sin straf og sone sin forbrydelse. Til sidst kan Raskolnikov ikke længere udholde sin dårlige samvittighed og melder sig. Han undgår henrettelse, men kommer i straffelejr i Sibirien. Sonja rejser med ham og lover at være der for ham, når han engang kommer ud af fængslet.

Dunja, Razumykhin og Raskolnikovs mor

Om Dostojevskij

Fjodor Dostojevskij blev født i 1821 i Moskva. Hans forældre var adelige, og hans far arbejdede som læge på et hospital for fattige og hjemløse. Hans mor døde af tuberkulose, da han var 15 år, og hans var af et slagtilfælde ca. to år efter. Som blot 17-årig var Dostojevskij altså forældreløs, ligesom sine syv søskende. Han boede en overgang hos sine plejeforældre, men kom derpå til Skt. Petersborg, hvor han tog en militær uddannelse, men han læste sprog og litteratur ved siden af. Han blev stærkt optaget af de dengang nye idéer om socialisme og blev en del af en gruppe af studerende, der førte kritiske debatter om Rusland og landets enevældige hersker, zaren. Sådanne grupper blev forfulgt, og den, som Dostojevskij var en del af, blev opdaget, og han blev dømt til døden. Men netop som han stod og skulle henrettes blev han benådet og i stedet sendt i straffelejr i Sibirien.

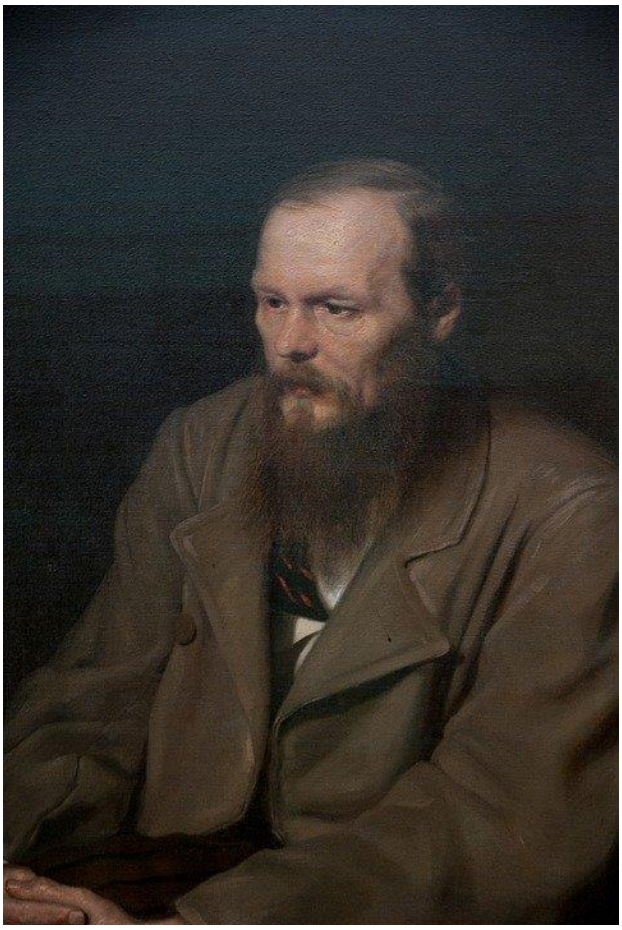

Da Dostojevskij kom tilbage fra Sibirien efter nogle år, genoptog han den forfatteraktivitet, som han før var begyndt på i det små. Hans romaner blev skrevet som føljetoner til aviser, så det fungerede lidt som en Tv-serie gør i dag. *Forbrydelse og Straf* blev skrevet og offentliggjort som en avisføljeton i 12 afsnit, og den var på en vis måde verdens første kriminalroman.
Selvom Dostojevskij havde succes som forfatter også i sin egen levetid, havde han næsten hele livet pengeproblemer, bl.a. fordi han var ludoman og spillede pengene væk lige så hurtigt som han tjente dem. Mange af hans romaner skrev han, fordi han simpelthen havde desperat brug for pengene.
I mange år var han fuld af foragt overfor Rusland og drømte om, at hans fædreland skulle blive lige så lært og civiliseret som det vestlige Europa. Men da han selv fik anledning til at rejse rundt i og opholde sig i længere tid i Vesteuropa blev han dybt skuffet. Den herskende og fremvoksende kapitalisme, hvor de rige herskede over de fattige opfattede han som endnu værre og endnu mere kynisk end det, han kendte fra Rusland. Derfor vendte han sig efter at være kommet tilbage igen mere og mere mod en moralsk opfattelse af, at det enkelte menneske må se sin eksistens i øjnene, hvor grusom den end må være, og søge den gode handling.

Elendige Petersborg, elendige verden

Forbrydelse og straf er en på alle måder fantastisk og meget rig roman, der indeholder et væld af temaer og perspektiver. Ud af denne rigdom er der to temaer, der måske træder særligt frem, og som er vigtige at have for øje for at kunne forstå historien.

Det ene handler om de livsbetingelser, som alle romanens figurer lever under i Skt. Petersborg i 1860'erne. Man må forestille sig en by med ekstremt ulighed, dvs. en lille klasse af meget rige adelige har praktisk talt alle midler, mens resten er tæt på sultegrænsen og lever småt og usselt. Raskolnikov beskriver sin lillebitte bolig som "en kiste". For at komme op og frem i verden var der kun én vej, nemlig at blive en del af den rige klasse, og typisk kunne dette kun ske ved at blive gift ind i den. Derfor er det et skandaløst offer, når Raskolnikovs søster, Dunja vælger at sige nej til Lusjins tilbud om ægteskab. Det handler ikke kun om hendes eget liv, men også om morens og Raskolnikovs. Det samme gælder Sonjas valg som prostitueret – det er ikke noget, hun gør af nogen anden grund, end at hun har en familie, der ville ende på gaden, hvis hun ikke hjalp dem, hvilket den endda ender med at gøre alligevel. Det er disse benhårde livsbetingelser, som danner baggrund for romanen, og forklarer figurernes handlinger. I Danmark og Nord- og Vesteuropa lider vi ikke under den form for livsbetingelser, men det kan man på mange måder sige, at store dele af resten af verden gør, også i dag. Dermed tilbyder *Forbrydelse og straf* som roman sig som et sted, hvor vi kan lære om og mærke, hvad det betyder for den enkelte og relationerne mellem mennesker, når der ikke er den overflod, vi kender, men derimod ekstrem knaphed.

For Raskolnikov bliver den ydre, sociale elendighed og uretfærdighed årsagen til den lede, han føler. Som romanfigur er han et af de tidligste, russiske eksempler på den *weltschmerz* eller *spleen*, som europæisk litteratur er så rig på. Han synes verden omkring ham er ækel og sølle, og han har stor foragt overfor mange af sine medmennesker, når han lærer deres sande motiver og opfattelser at kende. Men det er væsentligt, at hans livslede ikke kommer ud af et overskud eller af kedsomhed, men derimod har rod i virkelige, samfundsmæssige uretfærdigheder.

Iscenesættelsen

Teaterdirektør Hans Henriksen har iscenesat Dostojevskijs roman på Aalborg Teater, og det har han gjort med udgangspunkt i en svensk dramatisering. Ligesom i de fleste andre af Dostojevskijs romaner er også *Forbrydelse og straf* rig på dialoger, og det gør det meget oplagt at dramatisere den, hvilket også er sket talrige gange. Omvendt er den også ganske lang (over 600 sider i den seneste, danske oversættelse), og det skyldes bl.a. at Dostojevskij ofte giver sine karakterer meget lange "replikker". Enten i form af lange refleksioner eller i form af scener i romanerne, hvor en figur taler og taler, som regel i fuldskab eller i anden form for ekstraordinær ophidselse. Det stiller en iscenesætter overfor en udfordring, for hvordan får man det hele med i en forestilling, der ikke kan være meget mere end godt 2 timer lang? Derfor er det ofte en styrke at vælge en solid dramatisering, således at romanes historie fortælles, uden at man fortaber sig ned i for mange, tidskrævende detaljer. Men man mister dermed også oplevelsen af de mange, lange talerækker og refleksioner. Her må vi henvise til romanen selv, der giver fantastisk oplevelser af den art.

Forestillingens scenograf, Serge von Arx, er schweizer med nuværende bopæl i Oslo. Han har lavet en lang række scenografier for bl.a. den amerikanske instruktør, Robert Wilson. Han danner par med forestillingens kostumdesigner, tyske Nina von Arx, og de to har i fællesskab lagt et visuelt udtryk mellem realisme og det mere symbolske og artificielle udtryk. Kostumerne er nutidige, men trukket mere i retning af et nutidigt Rusland end Danmark. Et af de mest spektakulære scenografiske elementer er en helt almindelig, dansk pølsevogn, der rulles ind på scenen. Men den er alligevel blevet trukket ud af sin oprindelige virkelighed, idet den er blevet helt forgyldt.

TEKSTUDDRAG

Scene 5

(Raskolnikov alene. I baggrunden lyden af nogen, der fester.)

RASKOLNIKOV

Herregud. Kan jeg virkelig komme til at tage en økse og kan jeg få mig selv til at slå den ækle kælling i hovedet og knuse skallen på hende... med en økse... herregud, ender jeg virkelig med at gøre det...

(Pause.)

Nej. Selvom der ikke skulle være noget galt med den måde, jeg har udtænkt det på. Hvorfor bliver jeg så ved... Herre Gud, lad mig få fred. La mig slippe for at tænke på den forbandede kælling!

(Pause.)

Jo sikrere man er på, at man kommer til at gøre noget, jo mere absurd virker det ...

(Pause.)

Det gælder bare om at undgå den store skælven. At være rolig, som om det hele bare var en leg. Det er en leg, det er ikke nogen forbrydelse.

(Pause. Han samler en lille pakke op og stikker den i lommen.)

Jeg går her som en helt almindelig mand. Det gælder bare om at være fornuftig. Hele tiden at se på det, man gør, som det mest naturlige i verden. At tænke helt rolige, uvedkommende tanker. Som at her ville det pynte på byen, hvis der blev anlagt en lille park med et springvand derhenne. Eller flere: Tre høje springvand der i midten.

(Pause.)

Jeg håber, jeg ikke er for bleg! At jeg ikke ser for ophidset ud! Jeg bør måske lige vente lidt, til hjertet er holdt op med at hamre?

Fra Scene 14

PORFIRIJ

Du ved jo meget om forbrydelser! Og forbrydere. Det havde jeg glæde af at læse om i en artikel i Periodisk Tidsskrift for to måneder siden.

RASKOLNIKOV

Hvad?

PORFIRIJ

Din artikel.

RASKOLNIKOV

I Periodisk Tidsskrift?

PORFIRIJ

Netop.

RASKOLNIKOV

Jeg vidste ikke, den var kommet i.

RAZUMIKHIN

Du må kræve betaling! Bravo, Rodja! Jeg vil gå ned til læsesalen allerede i dag og låner den!

RASKOLNIKOV

Hvis jeg husker rigtigt, så drøftede jeg forbryderens psykologiske tilstand i alle forbrydelsens faser.

Raskolnikov og Porfirij

PORFIRIJ

Ja og du hævder, at en forbryderisk handling altid vil blive fulgt af et sygdomslignende tilstand. Meget originalt. Men det var især en idé mod slutningen af artiklen, der interesserede mig. Her deler Hr. Raskolnikov nemlig menneskene ind i "almindelige" og "ualmindelige". De almindelige skal leve disciplineret og har ikke ret til at bryde loven, eftersom de, hvis du forstår, er almindelige. De ualmindelige, derimod, har ret til at begå en hvilken som helst forbrydelse og bryde loven lige så eget de vil, ganske enkelt fordi de er ualmindelige. Det står der, hvis jeg ikke tager helt fejl.

RAZUMIKHIN

Hvad for noget? Ret til at begå en forbrydelse?

RASKOLNIKOV

Det var nu ikke sådan jeg mente det. Selv om jeg må indrømme, at du refererede min tanke temmelig korrekt, eller for at sige det ligeud: fuldkommen korrekt. Der er dog det, at jeg bestemt ikke hævder, at de ualmindelige mennesker skal eller er forpligtet til at begå en ugerning, sådan som du siger. Jeg antyder blot at et "ualmindeligt" menneske har ret - selvfølgelig ikke en officiel ret, men en indre ret – til at overskride sin egen samvittigheds grænser, og skaffe visse forhindringer af vejen. Dog udelukkende i situationer, hvor det handler om at realisere en idé. En idé, der muligvis vil kunne redde hele menneskeheden.

Hvis Keplers eller Newtons opdagelser som følge af en bestemt kombination af omstændigheder ikke havde kunnet gøres tilgængelige for menneskeheden på nogen anden måde end ved tabet af et eller ti eller hundrede eller endnu flere menneskeliv, så ville Newton være i sin gode ret – ja, han ville faktisk være forpligtet til – at eliminere de mennesker. Men det betyder selvfølgelig på ingen måde, at Newton også var i sin gode ret til at dræbe hvem som helst han fik lyst til at tage livet af.

Min konklusion er kort sagt, at alle – ikke nødvendigvis “store” personligheder som f.eks. en Muhammed eller en Napoleon – men alle dem, der hæver sig over det almene niveau, det vil sige dem, der har bare en vis evne til at formulere noget nyt – at alle de af natur uvægerligt må være forbrydere. I større eller mindre grad selvfølgelig. Ellers vil det være umuligt for dem at hæve sig op over de andre. Og ikke at gøre det, det passer naturligvis ikke til deres natur, og det er efter min mening en situation, de heller ikke bør affinde sig med.

Men både “de almindelige” og “de ualmindelige” har lige stor ret til at eksistere i Guds verden.

PORFIRIJ

Tror du på Gud?

RASKOLNIKOV

Ja.

PORFIRIJ

Tror du også på at Lasarus genopstod?

RASKOLNIKOV

Ja.

PORFIRIJ

Bogstaveligt?

RASKOLNIKOV

Ja.

PORFIRIJ

Virkelig! Men tillad mig et spørgsmål. Hvordan skal man skille de almindelige fra de ualmindelige? Bliver de født med en eller anden slags mærke? Burde der ikke, for eksempel, indføres specielle dragter eller en eller anden form for tegn, så man kan se, hvad slags, vi har at gøre med? Beklager mig min naturlige uro, som kommer af, at jeg er en praktisk og velmenende person. For hvad sker der, hvis nu en almindelig får den idé, at han tilhører den ualmindelige kategori og han derpå begynder at ”rydde alle forhindringer af vejen”..

RASKOLNIKOV

Åh ja, det sker rigtig tit. Men jeg tror ikke der er nogen større risiko ved det, og du behøver faktisk ikke at bekymre dig, for de tilfælde kommer aldrig særlig langt! Man skal bare lade dem blive pisket nu og da, så holder de sig i ro – forresten pisker de ofte sig selv. Desuden dømmer de sig selv til al slags offentlig soning – smukt og opbyggeligt.

PORFIRIJ

Det lyder jo godt. Der dog stadig noget, der foruroliger mig. Findes der mange, der har ret til at tage livet af andre – jeg mener: Findes der mange af den slags "ualmindelige"?

RASKOLNIKOV

Slet ikke. Alt i alt bliver der født uhyre få mennesker med nye idéer, folk med den mindste evne til at tænke nyt; de er simpelthen utroligt få. Det er kun en ud af en million, der er genial.

RAZUMIKHIN

Sig mig. Sidder I og gør nar af hinanden? Det der kan da ikke være dit alvor, Rodja?
(Til Raskolnikov.)
At gøre blodsudgydelse til et samvittighedsspørgsmål, det er…. det er efter min mening endnu mere uhyggeligt end en officiel, legal tilladelse til blodsudgydelse ville være.

PORFIRIJ

Fuldstændig rigtigt. Meget mere uhyggeligt. Forestil dig, at en ung mand får den tanke, at han er en Napoleon eller en Muhammed, og så vil rydde alle forhindringer af vejen for virkelig at blive det. Kan I se det for jer?

RASKOLNIKOV

Hvad er du bange for? Fang tyven!

PORFIRIJ

Og hvis vi fanger ham?

RASKOLNIKOV

Sæt ham i fængsel!

PORFIRIJ

I det mindste er du logisk. Men hvad med hans samvittighed?

RASKOLNIKOV

Det spørgsmål er ikke dit problem. *(Fra det nye manus)*

PORFIRIJ

Oh jo, af humanitære årsager.

RASKOLNIKOV

Den, der har en samvittighed kommer naturligvis til at lide, når han indser sin fejl. Det, plus straffearbejdet, bliver hans straf.

RASKOLNIKOV

Men hvad så med de virkelige geniale, dem der har ret til at dræbe. Skal de slet ikke lide for det blod, de har udgydt?

RAZUMIKHIN

Hvorfor bruge ordet “skal”? Det handler hverken om tilladelse eller forbud. Lad dem lide, som får medlidenhed med sit offer. Lidelse og smerte følger altid en dyb
erkendelse og et stort hjerte. Jeg tror, at virkeligt store personligheder altid må føle en stor sorg over lidelserne her i verden.

PORFIRIJ

Ja, du må undskylde ... jeg vil nødigt være påståelig ... eller ... for intim. Men jeg fik bare pludselig en idé, sådan en påtrængende lille idé, som jeg bare må have love at lufte før jeg glemmer den igen ... Jeg mener ... Da du skrev den artikel, så skulle du vel aldrig have – hahaha – have set på dig selv som ... i hvert fald lidt, som et "ualmindeligt" menneske med nye idéer?

RASKOLNIKOV

Det er meget muligt.

PORFIRIJ

I så fald kunne du faktisk have bestemt dig for at rydde en eller anden forhindring af vejen... for eksempel på grund af noget mislykket i livet eller en eller anden modgang eller for på en eller anden måde at være hele menneskeheden til gavn ... jeg mener: så kunne du for eksempel have myrdet og røvet?

RASKOLNIKOV

Hvis jeg havde gjort det, ville jeg selvfølgelig ikke have fortalt det til dig.

PORFIRIJ

Nej, det er klart. Jeg spurgte bare for at forstå artiklen.

RASKOLNIKOV

Jeg vil gerne påpege, at jeg ikke ser på mig selv som en Muhammed eller en Napoleon...

PORFIRIJ

Men herregud! Hvem i dag ser ikke på sig selv som en Napoleon?

ZAMJOTOV

Det kan jo have været en indbildt Napoleon som tog livet af pantelånersken og hendes søster i forrige uge?

PORFIRIJ

Går du allerede? Jeg er meget, meget glad for at have fået lov at møde dig! Og vær ikke urolig for dit ærinde. Bare skriv sådan som jeg har forklaret. Eller endnu bedre: kig forbi hos mig en af dagene ... Hvorfor ikke i morgen? Så kan vi få styr på det hele ... og få os en lille snak.

RASKOLNIKOV

Skal du forhøre mig officielt?

PORFIRIJ

Nej, hvorfor det? Det er slet ikke nødvendigt lige nu. Du må have misforstået mig. Jeg vil ikke lade en eneste mulighed gå mig forbi... Jeg har allerede talt med de andre, som havde pant hos hende. Forresten, jeg har glemt det igen, da du gik ned ad trappen dengang, var det ved ottetiden?

RASKOLNIKOV

Ja?

PORFIRIJ

Mødte du da et par, eller måske en håndværker i den åbne lejlighed i etagen nedenunder? De var ved at male derinde. Kan du huske det? Det er faktisk vældig, vældig vigtigt for dem...

RASKOLNIKOV

Malere? Nej, det så jeg ikke.

RAZUMIKHIN

Hvad snakkar du om? Malerne var jo der den aften, hvor mordrene blev begået, mens Rodja var der nogle dage tidligere! Hvorfor spøger du om det?

PORFIRIJ

Øh, jeg blander det sammen! Fandens også, jeg tror at den her sag gør mig skør... Jeg blander det hele sammen! … Nej …

Scene 15

RASKOLNIKOV

Hvordan kunne jeg tage den økse og svine mig til med blod? Napoleon, og en modbydelig, ågerkælling med tyve rubler i et mavebælte ... Herregud, hvordan skulle nogensinde kunne forstå noget af det? Skulle Napoleon slå en gamle pantelånerske
ihjel? Sludder! Den gamle kone var sikkert en fejl, men det handler ikke om hende! Damen var en sygdom, ikke noget som helst andet... Det hastede med at komme forbi forhindringen ... Jeg myrdede ikke et menneske, men et princip. Og selvom jeg nok fik has på princippet, kom jeg alligevel ikke forbi... Det eneste jeg kunne var at myrde. Jeg er en lus. Jeg er helst sikkert en lus – og måske en modbydeligere, æklere lus end den jeg dræbte – for jeg kunne mærke, at jeg ville sige det til mig selv efter at jeg havde dræbt hende! Åh, hvor jeg hader den gamle kælling. Jeg tror, jeg kunne have dræbt hende en gang til hvis hun var vågnet op igen. Stakkels Lisaveta, Hvorfor skulle hun komme lige på det tidspunkt? Det er så mærkeligt, at jeg næsten ikke tænker på hende, som om jeg ikke havde dræbt hende. Lisaveta, Sonja – hvorfor græd de ikke? De har så blide, stille øjne. Sonja, stille Sonja…

(Raskolnikov hjemme. Han drømmer uhyggelige drømme.)

PANTELÅNERSKEN

Morder!
Du er en morder!

(Han prøver at hugge hende ned en gang til, men hun dør ikke, hun ler bare. Rummet bliver fyldt af mennesker.)